

*Нашим студентам,
що наважилися заглибитися
в цю темряву й піти далі
всупереч відчаю*
«...Вибери життя, щоб жив ти та насіння твоє...»
(Повторення закону 30:19)

Передмова

Християнин із Клермонта (Каліфорнія) та юдей з Вашингтона (Федеральний округ Колумбія) – ми живемо на протилежних кінцях континенту, але Голокост звів нас. Отже, це відбулося в четвер за вечерею 10 грудня 1987: ця книжка почала вимальовуватися на серветках ресторану «Old Ebbitt Grill» у столиці нашої держави. Будучи фахівцями із філософії та релігійних досліджень і маючи на двох сорокарічний досвід викладання й написання творів на тему Голокосту, ми в той вечір накреслили обриси збірки класичних есе сьогодення, що висвітлюють цю темряву.

У наш план входило привернути увагу людськості до творів, неодноразово цитованих дослідниками Голокосту. Однак ці твори були значною мірою розпорошені, окремі з них опубліковано в книжках і часописах, що вже давно розійшлися. Ми вирішили знову зробити їх доступними. Передбачалося, що цей проект стане в нагоді передусім молоді, яка виявляє дослідницький інтерес до тематики Голокосту, оскільки більшість відібраних нами оповідей було написано вцілілими свідками або науковцями, котрі започатковували дослідження Голокосту.

Обидва ми належимо до середнього покоління. Народившись у Сполучених Штатах під час Другої світової війни, ми згодом дізналися про неминучу взаємозалежність усіх людських вчинків: Голокост глибоко позначився й на нас. Із огляду на відмінність наших традицій накладений на нас Голокостом відбиток був аж ніяк не однаковим. Утім здебільшого ми зазнали подібного впливу, оскільки мали двох спільних наставників. Один із них – Ричард Л. Рубенштейн, чий твір «Після Освенціма» (1966) із низки перших публікацій, автори яких приступили до релігійних висновків Голокосту. Другий – Елі Візель, нобелівський лауреат премії миру 1986 року. Серед величезного доробку цього майстра різножанрової літератури особливе місце займають його блискучі, немов діаманти,

діалоги. Уривки із цих діалогів, у яких порушено питання, що задають тон для подальшої оповіді, слугують коротенькими тематичними прелюдями до головних частин цієї антології.

Окремі з уміщених тут есе нагадують нам, що Ричард Рубенштейн та Елі Візель не мають одностайної думки стосовно Голокосту. І все ж таки, відкриваючи для нас своє життя, обидва додають сенсу – особистого й спільного – до нашого власного життя. Подібно до того, як вони, водночас з іншими репрезентованими тут авторами, намагаються поділитися своїми відчуттями з наступним поколінням, так і ми, його представники, сподіваємося, що ця книжка допоможе донести їхні роздуми до покоління наших наступників.

Висловлюємо подяку всім авторам і видавцям, які надали дозвіл на передрук їхніх творів. Мері Лінн МакГрас завдячуємо тим, що вона провела велику роботу з отримання письмових дозволів, а також взяла на себе силу-силенну іншого клопоту. Особливу подяку складаємо Кену Стюарту та Дону Феру – редакторам, котрі надавали нам підтримку, а також Беверлі Джейн Лоо та всьому колективу видавництва «Парагон Хаус». Присвячуємо цю книжку нашим студентам. Ми їм вдячні за їхній потяг до знань. Саме він зумовив можливість і необхідність появи цього видання.

Джон К. Рот,
Клермонт,
Каліфорнія

Майкл Беренбаум,
Вашингтон,
Федеральний округ Колумбія